



Medya Dili Türkçe

Seda Öğretir

NTV Haber Spikeri



Röportaj: İbrahim Acar

Yayıncılıkta Dilimizin Zenginliğinden Faydalanmamız Gerekliyor

“Yunus Emre ve Türkçe” sayımıza özel Türkçenin medya ve yayıncılık alanında özellikle de ekranda haberlerde kullanımı üzerine NTV ana haber spikeri Seda Öğretir ile bir dosya röportaj gerçekleştirdik.

TRT Akademi Dergisi: Kalıplaşmış bir spiker Türkçesi var mıdır?

Seda Öğretir: Spiker Türkçesi yoktur. Doğru Türkçe ve iyi bir diksiyon vardır. Spikerler de Türkçeyi doğru kullanmak ve iyi konuşmak zorundadır.

TRT Akademi Dergisi: Son yıllarda “Yeni medya dili” olarak ifade edilen bir kavram hayatımıza girdi. Bu dilin kullanımını habercilikte ne kadar yaygın?

Seda Öğretir: Burada “yeni medya dili” ile işaret edilmek istenen geleneksel medya dışında, son dönemde hayati-

mıza giren ve temelinde internetin olduğu çeşitli sosyal medya platformlarında kullanılan dil ise bu dil bizim habercilikte kullandığımız bir dil değil. En azından benim şu anda dâhil olduğum geleneksel medya organlarında kullandığımız dilin yeni bir yanı yok. Yenileşmeye ihtiyacı da yok. Düzgün kullanılsak yeter. İçeriklerin daha kolay ve hızlı yayıldığı sanal ortamdaysa kullanıcıların dilini kontrol etmenin imkânı yok.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda Türkçeyi kullanırken hangi kriterlere göre hareket ediyorsunuz? TDK’yi mi dikkate alıyorsunuz, yoksa kurumsal hassasiyetler mi ön plana çıkıyor?

Seda Öğretir: Haber sunarken Türk Dil Kurumu kriterlerine göre hareket etmeye çalışıyorum. Emin olamadığım zamanlarda Ferit Devellioğlu’nun sözlüğü her zaman masamdadır, açar



bakarım. Çok güvendiğim hocalarımı takip eder, gerekirse onlara sorarım. Süha Çalkıvık ve Levent Dönmez bilgilerini paylaşmayı seven ustalardır, onlardan öğrenmeye çalışırım.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumu esnasında telaffuzunda zorlandığınız kelimeler oluyor mu? “Bunun da Türkçesi mi olur? Neyse onu kullanalım.” dediğiniz kavramlar var mı? Bir spiker olarak Türkçeyi korumak gibi bir özel hassasiyetiniz var mı?

Seda Öğretir: Olmaz mı? Elbette haber sunumu sırasında en hassas olduğum konu duru bir Türkçe kullanmak. Son zamanlarda beni zorlayan kelimelerden biri “drone”. TDK bu kelimenin Türkçe karşılığını “uçangöz” olarak belirledi. Ancak böyle söylersem yaygın kullanımı olmadığından ilk anda anlaşılma ihtimalim var. Bu noktada kamuoyunca bilinen isimlerin, siyasetçilerin, önderlerin desteğine ihtiyacım var. Onlar toplumun o yeni kelimeye alışkanlık kazanmasına destek olabilirler. Tıpkı “selfie” yerine “özçekim” dediğimiz gibi. Bakın özçekim dediğimde anlaşılma korkusu duymuyorum artık. Bu çok güzel bir gelişme. Bunu hayatımıza giren her yabancı sözcük için yapabilmeliyiz.

TRT Akademi Dergisi: Bugün özellikle dijital platformlardaki yayıncıların Türkçe ve diksiyon noktasında genel anlamda bir hassasiyetlerinin olmadığını görüyoruz. Bu noktada bir hassasiyet olmalı mı?

Seda Öğretir: Keşke olsa. Ama bu noktada kabul edelim ki sadece dijital platformlardaki yayıncılarda sıkıntı yok. Üzülerek söylemek zorundayım ki geleneksel medyanın tamamında bugün yayıncılık yapan meslektaşlarımız arasında Türkçe ve diksiyon hassasiyeti olanların sayısı çok değil. Bugün

rastgele açtığımız bir televizyon kanalında hâlâ “hem öyle hem böyle” derken “e” leri açık söyleyen, “c” sesini “j” şeklinde çıkararak daha havallı olduğunu düşünen sunucular var. Açıkçası tahammül etmekte zorlanıyorum.

TRT Akademi Dergisi: Haber sunumunda kullandığınız Türkçeye ilişkin idarecilerinizden, meslektaşlarınızdan veya izleyiciden geri dönüşler alıyor musunuz?

Seda Öğretir: Zaman zaman izleyicilerden geri dönüşler alıyorum. Kimi zaman onlarla yazışıyorum. Örneğin en son bir izleyicim bana “evrakı” dediğim için sitem eden bir mesaj attı. Sert sessiz yumuşamasını bilmediğime kızıyordu. Ona bazı kelimelerin istisna olduğunu, “evrak”ın da o istisnalardan olduğunu anlatmaya çalıştım.

TRT Akademi Dergisi: Kriz dönemlerinde haber sunmanın da birçok açıdan zorlukları var. Özellikle savaş, terör olayları, afet, salgın, sel gibi kritik zaman dilimlerinde bu haberleri halka ulaştırırken nasıl bir dil kullanmaya çalışıyorsunuz? Bu noktadaki hassasiyetleriniz neler oluyor?

Seda Öğretir: Her zaman temel görevimizin kamu yararını gözetmek ve kamuyu bilgilendirmek olduğunu unutmamız gerekiyor. Bu, özellikle kriz döneminde daha da önemli hâle geliyor. Hâlâ devam eden küresel salgın da bir kriz. Özellikle salgının zirve döneminde yaptığımız yayıncılık çok hassastı, hâlâ da öyle. Salgının ciddiyetini halkla paylaşırken panik oluşturacak bir dilden kaçınmamız gerekiyordu. Öyle de yapmaya çalıştık. Söz ettiğiniz diğer durumlarda da terör, savaş, deprem, sel yayınlarında da aynı özeni göstermeye çalışıyoruz.

TRT Akademi Dergisi: Türkçemiz medya dili açısından zengin bir dil mi? Medya ve spikerlik noktasında Türkçenin ne gibi fırsatları var?

Seda Öğretir: Türkçe eşsiz bir dil. Hayatın her alanında olduğu gibi yayıncılıkta da dilimizin zenginliğinden faydalanmamız gerekiyor. Birbirini tekrar eden haber kalıpları yerine daha çok sözcükle, daha derin ifadeler yakalayabiliriz diye düşünüyorum ve elimden geldiğince bunu yapmaya çalışıyorum. Ancak şunu da unutmamalıyız ki, haber dili anlaşılır, anlamlı ve çarpıcı kelimelerden oluşmalı. Süslü olacak diye ağırdal ve yorucu bir dil kullanılmamalı.

TRT Akademi Dergisi: Habercilikte dilin ve Türkçenin kullanımında geçmişten bugüne neler değişti?

Seda Öğretir: Bazı haber metin kalıpları değişmekle birlikte bazıları yıllardır yerini koruyor. Geçmişten bugüne haber metinlerinde kullanılan basmakalıp ifadelerden mümkün olduğunca kaçınmaya çalışıyorum. Örneğin birçoğu Türkçe açısından da yanlış olan:

“saniye saniye kaydedildi”

“Yürekleri ağza getirdi.”

“Neyse ki korkulan olmadı.”

“Aksiyon filmlerini aratmayan sahneler yaşandı.”

“Gün geçmiyor ki...”

“Kartpostallık görüntüler oluştu.”

“Renkli görüntülere sahne oldu.”

İlk aklıma gelen basmakalıp haber sunum cümleleri.

